

О. І. Ханіна,
к. мед. н., докторант кафедри публічного управління та землеустрою,
Класичний приватний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8738-0805>

DOI: 10.32702/2306-6814.2023.23.138

ПРИНЦИПИ ТА СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ВОЛОНТЕРСТВА І ЙОГО ВПЛИВ НА ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

O. Khanina,
PhD in Medical Sciences, Doctoral student of the Department of Public
Administration and Land Management, Classical private university

THE PRINCIPLES AND SYSTEMATISATION OF VOLUNTEERING AND ITS IMPACT ON THE FUNCTIONING OF THE STATE UNDER THE CONDITIONS OF MARITAL STATE

Визначено, що в умовах воєнного стану в Україні волонтерство є процесом, який найбільш оперативно стабілізує кризові ситуації в суспільстві, що виникають під впливом воєнних, гуманітарних та санітарно-епідеміологічних загроз. Волонтерство доповнює окремі функції кризового державного управління.

Представлено систематизацію видів волонтерської діяльності за наступними кваліфікаційними ознаками: за масштабом діяльності, за систематичністю, залежно від організатора діяльності, залежно від правового статусу, за провідним напрямом діяльності, залежно від мотивації до волонтерства, залежно від об'єкта волонтерства.

Обмежені рамки фінансування, зарегламентованість форм фінансування, чітке визначення повноважень органів державної влади, місцевого самоврядування не надають можливості достатньо оперативно і повною мірою використовувати потенціал інститутів державної влади в наданні благодійної, гуманітарної, технічної допомоги

It was determined that in the conditions of martial law in Ukraine, volunteering is the process that most quickly stabilizes crisis situations in society that arise under the influence of military, humanitarian, and sanitary-epidemiological threats. To a large extent, volunteering complements certain functions of crisis state management.

It is emphasized that the Law of Ukraine "On Volunteering" does not distinguish between volunteering activities of individuals and volunteering activities of organizations. In accordance with the Law of Ukraine "On Volunteering", such activity includes assistance to people in need of social rehabilitation due to a different state of their social status or health defects and old age. The law defines the possibility of medical volunteering for citizens who need it for various reasons, assistance for citizens in the process of realizing their legal rights and interests. An important direction of volunteering, which is regulated by the Law of Ukraine "On Volunteering", is volunteering in the field of events. The Law includes measures to protect the environment, actions to preserve cultural monuments, the historical and cultural environment, the organization of spectacular events of various scales and orientations, for example, sports competitions, contests, exhibitions, etc., to such events.

Our own systematization of the types of volunteering activities is presented according to the following qualifying features: according to the scale of activity, according to systematicity, depending on the organizer of the activity, depending on the legal status, according to the leading direction of activity, depending on the motivation for volunteering, depending on the object of volunteering. The limited framework of financing, the regulation of forms of financing, the clear definition of the powers of state authorities and local self-governments do not provide an opportunity to quickly and fully use the potential of state authorities in providing charitable, humanitarian, and technical assistance, which makes the activities of volunteer structures and volunteers — individuals extremely relevant in modern Ukraine.

*Ключові слова: принципи, систематизація, волонтерство, види, держава, воєнний стан.
Key words: principles, systematization, volunteering, species, state, martial law.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Нерівномірний розвиток окремих регіонів планети, окремих ланок світової економіки, наявність глобальних ризиків призводять до диспропорцій соціального розвитку. Гуманістична природа людини, соціальна спрямованість сучасних міжнародних організацій, спонукає до прийняття певними групами людей, певними інституціями рішень про надання допомоги на безкоштовній основі для груп населення в різних регіонах світу. Всесвітній економічний форум визначив наступні групи глобальних ризиків: економічні, екологічні, геополітичні, суспільні, технологічні [1, с. 112]. Всі ці види глобальних ризиків призводять до ймовірності появи певних груп населення, які потребують благодійної допомоги. Наявність різних видів ризиків призводить до різних видів допомоги, які вони потребують та, відповідно, різних видів волонтерської діяльності.

Вашкович В. В. визначає важливість волонтерської діяльності в світі за його думкою існують об'єктивні причини, які роблять розвиток волонтерства актуальним завданням для різних країн та урядів. "По-перше, як свідчить багаторічний досвід використання праці волонтерів, це ефективний спосіб вирішувати складні проблеми окремої людини та суспільства. По-друге, волонтерство приносить у соціальну сферу нові, як правило, творчі та сміливі ідеї щодо вирішення найгостріших і найскладніших проблем. По-третє, волонтерство — це спосіб, за допомогою якого кожний представник суспільства може брати участь у покращенні якості життя. По-четверте, це механізм, за допомогою якого люди можуть прямо адресувати свої проблеми тим, хто здатний їх вирішити". Безумовно, існують органи державного управління, на які покладена задача вирішення багатьох проблем людей, однак, обмежені рамки фінансування, зарегламентованість форм фінансування, чітке визначення повноважень державних службовців та осіб місцевого самоврядування не дають повною мірою використовувати потенціал інститутів державної влади в наданні благодійної, гуманітарної, технічної допомоги, що робить діяльність волонтерських структур та волонтерів — фізичних осіб вкрай актуальною [2, с. 12].

Особливо зросла актуальність вдосконалення системи державного управління волонтерською діяльністю в умовах воєнного стану. Це зумовлено тим, що волон-

терство є процесом, який найбільш оперативно може стабілізувати кризові ситуації в суспільстві, що виникають під впливом воєнних, гуманітарних та санітарно-епідеміологічних загроз.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І РЕКОМЕНДАЦІЙ

Не дивлячись на велику практичну значущість та актуальність теоретичної розробки цього питання для сучасного громадянського суспільства України, інституційні, правові, управлінські його аспекти не досліджувалися достатньою мірою вітчизняними науковцями. В контексті державного управління в процесі підготовки даної роботи ми спиралися на дослідження таких науковців як: В. В. Вашкович, О.Ю. Василенко, Т. О. Карабін, Я. В. Лазур, В. В. Манзюк, В. М. Рошканюк, які підготували системне видання, яке розкриває методичні основи волонтерської діяльності, в тому числі в сфері управлінських підходів "Посібник волонтера" [2], Сірко В.С. та роботу "Адміністративно-правове забезпечення волонтерської діяльності в Україні" [6], Тохтарьова І.М. та роботу "Волонтерський рух в Україні: шляхи до розвитку громадянського суспільства як сфера соціальних відносин" [10], Сазонця І.Л., Тесленко Т.В. та роботу "Феномен волонтерства в Україні та вплив на його розвиток міжнародних організацій" [14], Сазонця І.Л., Вівсянника О.М., Баб'як О.В., Фесянова П.О. та роботу "Institutional tools for the development of volunteering" [13].

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Стрімкий розвиток процесів волонтерства в Україні сприяє інтенсифікації наукових досліджень в цій сфері. У проведеному дослідженні поставлено за мету визначити принципи волонтерства, систематизувати його основні види визначити його вплив на функціонування держави в умовах воєнного стану.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Не дивлячись на той факт, що волонтерська діяльність є дуже креативною сферою і потребує мінімальної заангажованості в процедурах виконання, вона також повинна бути інституалізована та упорядкована у відповідності до традицій суспільства, законодавчих

норм та практики співпраці з органами державного управління. Тому важливою теоретичною задачею є встановлення принципів волонтерської діяльності. Різні автори з різних методологічних позицій формують принципи волонтерської діяльності. Однак, слід взяти за основу усталений підхід, що був схвалений XVI Всесвітньою конференцією добровольців Міжнародної асоціації добровольців у документі, що має назву "Всесвітня декларація добровольства". У відповідності до рішення цієї конференції "волонтерська діяльність ґрунтується на принципах законності, гуманності, рівності, добровільності, безоплатності, безкорисливості, неприбутковості" [3].

В контексті імплементації цих принципів до сучасних реалій, Болотова В. О., Ляшенко Н. О., Байдак Т. М. в роботі "Волонтерська діяльність в Україні як вид соціальної активності" визначають, що "Основні принципи волонтерської діяльності: добровільність (волонтером можна стати тільки за бажанням); незалежність (можливість приймати власні рішення); єдність (багато ідей поєднані одною метою); універсальність (враховуються рівні можливостей кожного); неординарність (політ фантазії не обмежений); зацікавленість (людина отримує задоволення від самого процесу роботи, без матеріальних винагород)" [4, с. 47—57].

Більш широко надають перелік принципів волонтерства Козубовська І.В., Козубовський Р.В., Милан Ж.І. У відповідності до бачення цих авторів визначаються наступні принципи:

визнання права на об'єднання за всіма чоловіками, жінками, дітьми, незалежно від їх расової приналежності, віросповідання, фізичних особливостей, соціального та матеріального становища;

повага до гідності та культури всіх людей;

надання взаємної допомоги, безоплатних послуг особисто, або організовано в дусі партнерства і братерства;

визнання важливості особистих і колективних потреб, сприяння колективному забезпеченню цих потреб;

надання можливості набуття нових знань і навичок, вдосконалення здібностей, стимулюючи для цього ініціативу і творчість людей, даючи кожному можливість бути творцем, а не користувачем;

стимулювання почуття відповідальності, заохочення сімейної, колективної та міжнародної солідарності [5, с. 8—9]. Такі авторські підходи к організації волонтерської діяльності базуються на принципах гуманізму та поваги до людини. За думкою авторів волонтерська діяльність повинна бути доступна всім верствам населення без обмежень за ознаками віросповідання, гендеру, інклюзивності. Науковці визначають, важливим є підходи, як до індивідуального забезпечення потреб окремих особливостей, так і до потреб громад, категорій населення. Важливим є сформульований авторами принцип щодо стимулювання заохочення сімейної солідарності. Це відрізняє тлумачення даних авторів від інших думок. Спільні сімейні цінності та спільна діяльність із залученням членів сімей робить волонтерську діяльність соціально значущою не тільки для отримувачів волонтерської допомоги, але й для самих волонтерів.

Найбільш розширений перелік принципів волонтерської діяльності надає Сірко В.Є. Він групує принципи волонтерської діяльності за такими ознаками як: міжнародні, загальні та спеціальні. Слід визначити, що спеціальні та загальні принципи волонтерської діяльності функціонально відносяться і до міжнародної ознаки принципів, наприклад такі принципи як: верховенство права, законність, рівність усіх людей у своїх правах, гуманізм, демократизм та ін. є не тільки загальними за своєю сутністю, аде й міжнародними, а такі принципи як: доступність та відкритість, добровільність отримання волонтерських послуг, комплексність, забезпечення конфіденційності суб'єктами, що надають волонтерські послуги та ін. відносяться не тільки до спеціальних принципів за ознакою, але й до міжнародних принципів [6].

Таким чином, можна визначити, що науковцями визнаються наступні універсальні принципи волонтерської діяльності:

Законність. Волонтерська діяльність будується на основі норм міжнародного та вітчизняного права. Такі норми постійно вдосконалюються, а процес волонтерства все більше інституалізується, з'являються усталені формальні і неформальні норми та правила, звичаї щодо ведення такого виду діяльності;

Гуманність. Основою волонтерської діяльності є благодійність, яка від початку свого появи як соціальне явище була заснована на гуманності. Волонтерство значною мірою спрямовано на надання допомоги;

Рівність. Волонтери спрямовують свою діяльність на всі категорії населення, які її потребують. Допомога волонтерів не залежить від расової ознаки, гендеру, національності або інших диференціацій за групами.

Добровільність. Волонтерська діяльність є справою добровільною. Ніхто не може примусити особу займатися волонтерством. Якщо особа робить це примусово, то такі дії не можуть розглядатися як волонтерство. Добровільність проявляється і в отриманні волонтерської допомоги. Будь яка особа може отримати, або відмовитися від надання їй волонтерської (благодійної) допомоги.

Безоплатність. Волонтерська діяльність здійснюється на безоплатній основі. Законодавством здійснюється відшкодування та матеріальні компенсації за витрачений час або за матеріальні витрати волонтерів;

Безкорисливість. Волонтерська діяльність не може бути елементом рекламних компаній, PR-акцій, заходів з популяризації. Якщо такі акції проводяться, то вони спрямовані безпосередньо на розширення діяльності самого благодійного фонду або волонтерської організації.

Неприбутковість. Діяльність волонтерських організацій та благодійних фондів, які є основою для надання волонтерських послуг будується на безприбутковій основі. Всі можливі доходи організації спрямовуються на розвиток своєї діяльності.

Незалежність. Діяльність волонтера або волонтерської організації залежить від обставин, які вимагають надання волонтерської діяльності. Шляхи, засоби та форми надання допомоги волонтерські організації обирають самостійно. Лише незначною мірою волонтерська діяльність підлягає державній регуляції.

Креативність. Волонтерство є творчим процесом, якій поєднує в собі раціональний економічний розрахунок, врахування фінансових та матеріальних потреб незахищених категорій населення та творчій підхід до формування проектів надання волонтерської діяльності.

Для того щоб розробити більш оптимальні підходи державного регулювання волонтерською діяльністю є доцільним визначитися із сферою здійснення цієї діяльності, визначити які види діяльності підпадають під визначення волонтерської, а які ні. У вітчизняних авторів існують різні думки щодо видів волонтерської діяльності та їх класифікації. Види волонтерської діяльності визначено в Законі України "Про волонтерство". В Законі не робиться різниці між волонтерською діяльністю фізичних осіб та волонтерською діяльністю організацій. Відповідно до Закону України "Про волонтерство", така діяльність охоплює допомогу людям, що потребують соціальної реабілітації через різний стан свого соціального статусу або вад здоров'я та похилого віку. Законом визначена можливість медичного волонтерства для громадян які його потребують із різних причин, допомоги для громадян в процесі реалізації їх законних прав та інтересів. Важливим напрямом волонтерської діяльності, який регламентується Законом є волонтерство в подієвій сфері. До таких подій Законом віднесено заходи з охорони навколишнього середовища, акції із збереження пам'яток культури, історико-культурного середовища, організації видовищних заходів різного масштабу та спрямованості, наприклад, спортивних змагань, конкурсів, виставок та ін.

В сучасній ситуації важливими є види волонтерської діяльності, які прописані в Законі, що стосуються допомоги в надзвичайних ситуаціях. Крім того, оскільки Законом не забороняється надання інших видів волонтерської допомоги, які прямо не заборонено Законом, в сучасних умовах ведення воєнних дій, види та перелік волонтерської діяльності, волонтерської допомоги постійно розширюється [7].

Перелік видів особливостей волонтерської діяльності, які зумовлюють розвиток напрямів волонтерської діяльності і найбільш повно відповідає сучасним реаліям суспільно-політичного життя в Україні знаходимо в роботі Панькової О.В., Касперович О.Ю., Іщенко О.В., "Розвиток волонтерської діяльності в Україні як прояв активізації соціальних ресурсів громадянського суспільства: специфіка, проблеми та перспективи". Автори визначають, що на теперішній час слід волонтерська діяльність зумовлена наступними ознаками:

- велика частка волонтерської діяльності, що не має формального характеру;
- певна "вимушеність" волонтерських ініціатив як наслідок неефективності державних інституцій або обмеженості ресурсів держави;
- високий рівень ініціативності та незалежності діяльності волонтерських структур;
- становлення волонтерських структур як організацій громадянського суспільства, що професійно задовольняють певні потреби;
- прихід багатьох волонтерів не із структур громадянського суспільства, а з різних сфер професійної діяльності, зокрема, з ІТ-технологій, підприємництва тощо [8, с. 25—40]. Такий авторський підхід зумовлено

об'єктивними передумовами формування та розгортання волонтерської діяльності в Україні. Ці умови характеризуються невеликим історичним проміжком часу формування сучасного типу волонтерства, не дивлячись на давні традиції меценатства та благодійності в Україні, особливостями волонтерської діяльності України, яка розвивається дуже швидкими темпами і останніми роками має цільову спрямованість на допомогу армії та цивільним особам, що постраждали внаслідок бойових дій. Інституційна система регулювання волонтерської діяльності тільки формується і на місцевому рівні, в зонах бойових дій, постраждалих від бойових дій влада приймає рішення самостійно на основі узгодження з волонтерами та поточною гуманітарною та військовою ситуацією.

Орієнтуючись на сучасні практичні реалії розвитку волонтерської діяльності та теоретичні напрацювання, вітчизняними науковцями робляться спроби систематизувати процеси, що відбуваються у розвитку волонтерської діяльності. Говоруха Н.О. в роботі "Типи волонтерської діяльності" визначає наступні:

1. Волонтерство на основі навичок.
2. Міжнародне волонтерство.
3. Віртуальне волонтерство.
4. Екологічне.
5. В надзвичайних ситуаціях.
6. В освіті.
7. Корпоративне волонтерство (грантові проекти).
8. Спільнотне (громадське).
9. Соціальне.
10. Волонтерство в лікарнях (медичне).
11. Волонтерство в боротьбі за права людини/жінки/діти.
12. Спортивне [9, с. 24—27].

Необхідно визначити, що такий перелік не є достатньо повним. В переліку видів волонтерської діяльності цього автора окремі позиції потребують більш детального пояснення, тому що пересікаються між собою за функції та масштабами охоплення. слід визначити, як позитивний момент цього переліку видів волонтерської діяльності наявність в ньому окремо медичного волонтерства. медичне волонтерство дуже поширене в країнах Європи та США. практично в кожній великій лікарні є волонтерські пункти, які допомагають хворим та їх близьким, що опинилися у важкій ситуації. Така допомога може бути як соціально-психологічного характеру, так і матеріального, наприклад, забезпечення основними доступними ліками, які необхідні для початку термінового лікування.

З точки зору впливу публічного управління на волонтерську діяльність систематизує основні види волонтерської діяльності Тохтарєва І.М. В роботі "Волонтерський рух в Україні: шляхи до розвитку громадянського суспільства як сфера соціальних відносин" авторка визначає окремі напрями здійснення волонтерської діяльності в Україні, зокрема:

- 1) надання допомоги особам, які перебувають у складних життєвих обставинах (за місцем проживання особи, у стаціонарних інтернатних установах та закладах; у реабілітаційних установах та закладах; в установах та закладах денного перебування; у територіальних центрах соціального обслуговування; в установах та

закладах тимчасового або постійного перебування та в ін. закладах соціальної підтримки;

2) залучення пенсіонерів, дітей та молоді до участі у волонтерській діяльності;

3) встановлення зав'язків із міжнародним волонтерськими організаціями [10, с. 156—161].

Слід визначити, що в даному випадку авторка наголошує, що медична складова є великою часткою волонтерської діяльності. Медична допомога волонтерами на безкоштовній основі надається не тільки в лікарнях, але й реабілітаційних установах та закладах, наприклад хосписах, санаторно-курортних закладах, будинках для літніх людей, соціальних центрах, якщо така медична допомога не потребує оперативного втручання. В закладах соціальної підтримки людям похилого віку можуть надаватися ліки на безкоштовній основі, надаватися психологічна допомога і т.і.

Якщо не враховувати великий сегмент волонтерської діяльності, який пов'язано з військовими діями, то можна погодитися з переліком видів волонтерської діяльності, який надають Болотова В. О., Ляшенко Н. О., Байдак Т. М. в роботі "Волонтерська діяльність в Україні як вид соціальної активності". За думкою цих авторів, волонтерська діяльність на теперешній час реалізується повною мірою в таких сферах як:

1. Благоустрій міста, прибирання сміття та забруднень водойм.

2. Допомога громадянам, що мають проблеми зі здоров'ям, таким як особи похилого віку, інваліди, поранені.

3. Допомога громадянам, які не мають житла, соціально дезадаптовані.

4. Захист прав і свобод людини і громадянина, на захист прав соціально незахищених груп громадян.

5. Допомога тваринам, добровільна допомога зоопаркам і заповідникам.

6. Пропаганда здорового способу життя, проведення бесід, спрямованих на профілактику наркоманії, куріння, алкоголізму, СНІД, підліткової злочинності.

7. Надання посильної допомоги органам правопорядку, рятувальникам, медикам і тому інше.

8. Допомога в організації концертів, різного роду фестивалів та інших розважальних заходів, конференцій, спортивних змагань.

9. Донорство [4, с. 47—57].

Серед перелічених видів волонтерської діяльності слід визначити такі, що повною мірою пов'язані із медичними послугами на безкоштовній основі. До таких видів діяльності можна віднести допомога громадянам, що мають проблеми зі здоров'ям. Авторами віднесені до таких категорій особи похилого віку, інваліди, поранені. Слід дати до цього переліку також осіб з хронічними захворюваннями, які не мають інвалідності, але постійно потребують ліків. Наприклад діабетики та деякі інші хворі, а також необхідно віднести дітей, які під час перебування в санаторно-курортних закладах можуть отримувати медичну допомогу, наприклад вітаміни, креми від загару, профілактичні процедури, реабілітаційні процедури для певних категорій хворих. Пропаганда здорового способу життя також відноситься до медичних видів волонтерства, як і профілактика наркоманії, куріння, алкоголізму. На відміну від інших авторів, ці на-

уковці відносять до волонтерської діяльності донорство, яке безумовно є актом громадянської зрілості та свідомості. Держава всіляко підтримує донорський рух.

Азьмук Н. А. в роботі "Волонтерська діяльність як траєкторія реалізації трудового потенціалу в Україні" надає не тільки перелік видів волонтерської діяльності, а наводить класифікацію волонтерської діяльності за ознаками, однак, без вказання конкретних прикладів. Автором надається класифікація за рівнем впливу, або масштабом діяльності така діяльність як глобальна, національна, регіональна, місцева. Не дивлячись на той факт, що волонтерство як правило локалізується на національному, регіональному та місцевому рівнях, ми можемо надати приклади і глобального рівня волонтерської діяльності, які здійснювали міжнародні організації під час пандемії COVID-19. Наступна класифікація — за тривалістю/витраченим часом визначається автором як короткотривала, середньотривала, довготривала. Великі волонтерські проекти як правило тривають довгий час. Тривалість проекту великою мірою залежить від його масштабу. За систематичністю автор виділяє надання допомоги постійно, періодично, одноразово. Чинник системності тісно пов'язаний із масштаби проекту та його часовими рамками. За змістом автором виокремлюється фінансова допомога, волонтерська допомога. Більшою мірою для волонтерської діяльності притаманна матеріальна допомога (яку автор трактує як волонтерська), але й фінансова допомога є частиною волонтерської діяльності, наприклад, як складова процесу зборів коштів на ліку. Продукти, дитячі речі, устаткування, техніку і т.і. Цікавою є авторська класифікація за ознакою рівня використання ІКТ: традиційна, цифрова, змішана. Інформаційні технології присутні практично в кожній сфері соціально-економічного життя людини, тому вони активно застосовуються у волонтерській діяльності [11].

Спираючись на проаналізовані теоретичні дослідження, а також на результати наукових доробок, що представлені в монографії Горінова П., Драпушко Р. "Волонтерська діяльність в Україні: соціально-правове дослідження" та в інших дослідженнях можна представити власну систематизацію видів волонтерської діяльності за кваліфікаційними ознаками, що представлена в таблиці 1.

Панькова О.В., Касперович О.Ю., Іщенко О.В., в роботі "Розвиток волонтерської діяльності в Україні як прояв активізації соціальних ресурсів громадянського суспільства: специфіка, проблеми та перспективи" визначають, що "вичерпний перелік видів та напрямів волонтерської діяльності скласти неможливо, однак до основних найчастіше відносять освітню діяльність, роботу з дітьми та молоддю, допомогу у лікувальних закладах і закладах соціального захисту, діяльність із захисту навколишнього середовища тощо" [8, с. 25—40]. Необхідно погодитися з думкою авторів про неможливість скласти повний реєстр волонтерської діяльності. В теперешній час волонтерські послуги мають дуже широкий перелік, який весь час розширюється у відповідності до зміни суспільних, економічних соціальних умов в країні. Це визначає і внесення змін у представлену класифікацію, як в плані нових класифікаційних ознак, так і в розширенні видів волонтерської діяльності.

Таблиця 1. Класифікація видів волонтерської діяльності

Класифікаційна ознака	Види волонтерської діяльності
За масштабом діяльності	Глобальна, національна, регіональна, місцева
За систематичністю	Надання допомоги постійно, періодично, одноразово
Залежно від організатора діяльності	Волонтерство на індивідуальній основі Волонтерство на базі волонтерської організації Корпоративне волонтерство
Залежно від правового статусу	Формальне волонтерство (діяльність, що здійснюється волонтерськими організаціями та групами, з укладенням письмових договорів) Неформальне волонтерство (волонтерська діяльність, що здійснюється в результаті вільного вибору)
За провідним напрямом діяльності	Соціальне волонтерство Культурне волонтерство (волонтерська діяльність у сфері культури) Екологічне волонтерство (волонтерство у сфері природоохоронної діяльності) Медичне волонтерство Івент-волонтерство Медіаволонтерство, онлайн-волонтерство Військове волонтерство
Залежно від мотивації до волонтерства	Волонтерська робота із задоволення фізіологічних потреб (приготування їжі, пошив і роздача одягу, робота у притулку тощо) Волонтерська робота із задоволення потреби у безпеці (робота спільно із правозахисними організаціями, розповсюдження екологічно чистих продуктів харчування, моніторинг якості води) Волонтерська робота із задоволення соціальних потреб (організація та участь у різноманітних соціальних заходах, збір благодійних пожертв) Волонтерська робота з метою самореалізації (викладацька діяльність, тренерська робота, наукове консультування, розробка власного соціального проєкту)
Залежно від об'єкта волонтерства	Фізичні особи Юридичні особи (лікарні, хоспіси, булініки для літніх людей, госпіталі, дитячі заклади) Органи державного управління та місцевого самоврядування

Джерело: складено автором за [11, 12].

ВИСНОВКИ

В умовах воєнного стану в Україні волонтерство є процесом, який найбільш оперативно стабілізує кризові ситуації в суспільстві, що виникають під впливом воєнних, гуманітарних та санітарно-епідеміологічних загроз. Значною мірою волонтерство доповнює окремі функції кризового державного управління.

Спираючись на проаналізовані теоретичні дослідження, можна представити власну систематизацію видів волонтерської діяльності за наступними кваліфікаційними ознаками: за масштабом діяльності, за систематичністю, залежно від організатора діяльності, залежно від правового статусу, за провідним напрямом діяльності, залежно від мотивації до волонтерства, залежно від об'єкта волонтерства. Обмежені рамки фінансування, зарегламентованість форм фінансування, чітке визначення повноважень органів державної влади, місцевого самоврядування не надають можливості достатньо оперативно і повною мірою використовувати потенціал інститутів державної влади в наданні благодійної, гуманітарної, технічної допомоги, що робить діяльність волонтерських структур та волонтерів — фізичних осіб вкрай актуальною в сучасній Україні.

Література:

- Сазонець І.Л., Сазонець О.М. Управління проєктами та ризиками в туризмі : Навч. посіб. Київ. "Центр учбової літератури", 2023 р. 201 с.
- Вашкович В. В. Посібник волонтера / В. В. Вашкович, О.Ю. Василенко, Т. О. Карабін, Я. В. Лазур,

В. В. Манзюк, В. М. Рошканюк. Одеса: Видавничий дім "Гельветика", 2022. 88 с.

3. Всесвітня декларація добровольства / XVI Всемирная конференция добровольцев Международной ассоциации добровольческих усилий (IAVE), Амстердам, январь, 2001. URL: http://www.volunteer.ru/5/1/5_1_dekl1.htm (дата вернення: 12.05.2023 р.).

4. Болотова В. О., Ляшенко Н. О., Байдак Т. М. Волонтерська діяльність в Україні як вид соціальної активності. GRANI. 2018, № 21 (9). с. 47—57.

5. Козубовська І.В., Козубовський Р.В., Милян Ж.І. Залучення майбутніх фахівців соціально-педагогічної сфери до волонтерської діяльності: метод. рекомендації. ДВНЗ "Ужгородський національний університет" 2022 р. 34 с.

6. Сірко В.С. Адміністративно-правове забезпечення волонтерської діяльності в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Вікторія Сергіївна Сірко; МВС України, Одеськ. держ. ун-т внутр. справ. — Одеса, 2018. — 246 с.

7. Про волонтерську діяльність : Закон України // Відомості Верховної Ради України. — 2011. — № 42. — Ст. 435.

8. Панькова О.В., Касперович О.Ю., Іщенко О.В. Розвиток волонтерської діяльності в Україні як прояв активізації соціальних ресурсів громадянського суспільства: специфіка, проблеми та перспективи. Український соціум. 2016. № 2 (57). С. 25—40.

9. Говоруха Н.О. Типи волонтерської діяльності. Загальна педагогіка і історія педагогіки. 2018. № 8. С. 24—27.

10. Тохтарьова І.М. Волонтерський рух в Україні: шляхи до розвитку громадянського суспільства як сфери соціальних відносин. Теорія і практика державного управління і місцевого самоврядування. 2014. № 2. С. 156—161.

11. Азьмук Н. А. Волонтерська діяльність як траєкторія реалізації трудового потенціалу в Україні. Ефективна економіка. 2019. № 8. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7216> (дата звернення: 23.05.2023).

12. Горінов П, Драпушко Р. Волонтерська діяльність в Україні: соціально-правове дослідження: монографія Київ: Державний інститут сімейної та молодіжної політики, 2022. 240 с.

13. Igor Sazonets, Oleh Vivsyannyk, Olena Babiak, Olena Khanina, Petro Fesianov. (2023). Institutional tools for the development of volunteering. Revista Conhecimento & Diversidade. v. 15 n. 37. (Web of Science).

14. Тесленко Т.В., Сазонець І.Л. Феномен волонтерства в Україні та вплив на його розвиток міжнародних організацій: Теоретико-прикладні аспекти розвитку індустрії гостинності, туризму, виробництва в умовах міжнародної економічної інтеграції. матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф., матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 20 трав. 2021 р. Дніпро: ДГУ, 2021. С. 63—66.

References:

1. Sazonets', I.L. and Sazonets', O.M. (2023), Upravlinnia proektamy ta ryzykamy v turyzmi [Management of projects and risks in tourism], Tsentru uchbovoi literatury, Kyiv, Ukraine.

2. Vashkovych, V.V. Vasylenko, O.Yu. Karabin, T.O. Lazur, Ya.V. Manziuk, V.V. and Roshkaniuk, V.M. (2022), Posibnyk volontera [Volunteer manual], Vydavnychyj dim "Hel'vetyka", Odesa, Ukraine.

3. IAVE (2001), "World declaration of volunteerism", available at: http://www.volunteer.ru/5/1/5_1_dekl1.htm (Accessed 12.05.2023).

4. Bolotova, V.O. Liashenko, N.O. and Bajdak, T.M. (2018), "Voluntary activity in Ukraine as a social activity", GRANI, vol. 21 (9), pp. 47—57.

5. Kozubovs'ka, I.V. Kozubovs'kyj, R.V. and Mylian, Zh.I. (2022), Zaluchennia majbutnikh fakhivtsiv sotsial'no-pedahohichnoi sfery do volontera'koi diial'nosti [Involvement of future specialists in the social and pedagogical sphere in volunteer activities], DVNZ "Uzhhorods'kyj natsional'nyj universytet", Uzhhorod, Ukraine.

6. Sirko, V.S. (2018), "Administrative and legal provision of volunteer activities in Ukraine", Ph.D. Thesis, Law, MVS Ukrainy, Odes'k. derzh. un-t vnutr. Sprav, Odesa, Ukraine.

7. Verkhovna Rada of Ukraine (2011), The Law of Ukraine "About volunteer activity", Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, vol. 42.

8. Pan'kova, O.V. Kasperovych, O.Yu. and Ischenko, O.V. (2016), "The development of volunteer activity in Ukraine as a demonstration of civil society social resources activation: specificity, problems and perspectives", Ukrain's'kyj sotsium, vol. 2 (57), pp. 25—40.

9. Hovorukha N.O. (2018), "Types of volunteering", Zahal'na pedahohika i istoriia pedahohiky, vol. 8, pp. 24—27.

10. Tokhtarova I.M. (2014). "Volunteer movement in Ukraine: The way to development of civil society as a sphere of social relations", Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia i mistsevoho samovriaduvannia, vol. 2, pp. 156—161.

11. Azmuk, N.A. (2019), "Labor volunteering as a trajectory for labor potential in Ukraine", Efektyvna ekonomika, [Online], vol. 8, available at: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7216> (Accessed 23.05.2023).

12. Horinov, P. and Drapushko, R. (2022), Volonters'ka diial'nist' v Ukraini: sotsial'no-pravove doslidzhennia [Volunteer activity in Ukraine: socio-legal study], Derzhavnyj instytut simejnoi ta molodizhnoi polityky, Kyiv, Ukraine.

13. Sazonets, I. Vivsyannyk, O. Babiak, O. Khanina, O. and Fesianov, P. (2023), "Institutional tools for the development of volunteering", Revista Conhecimento & Diversidade, vol. 15, no. 37.

14. Teslenko, T.V. and Sazonets', I.L. (2021), "The phenomenon of volunteering in Ukraine and its influence on the development of international organizations", Teoretyko-prykladni aspekty rozvytku industrii hostynnosti, turyzmu, vyrobnytstva v umovakh mizhnarodnoi ekonomichnoi intehtatsii. materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii [Theoretical and applied aspects of the development of the hospitality industry, tourism, production in the conditions of international economic integration. Materials of the International Scientific and Practical Conference], DHU, Dnipro, Ukraine, pp. 63—66. *Стаття надійшла до редакції 27.11.2023 р.*

<https://nauka.com.ua>

Електронне фахове видання

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ
удосконалення та розвиток

Виходить 12 разів на рік

включено до переліку наукових фахових видань України
з питань **ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ**
(Категорія «Б»)

Наказ Міністерства освіти і науки України
від 28.12.2019 №1643

Спеціальність 281

e-mail: economy_2008@ukr.net

 viber: +38 050 3820663